

Norgebladet 23/9.47

Oppløsning av rettsbegrepene

Svar til dr. Scharffenberg fra cand. jur. P. Munthe-Kaas.

Krigen har i sannhet kommet oss på avstand når selv hr. Scharffenberg, hvis meninger jeg setter så høyt, vurderer krigens handlinger med fredens målestokk. Han går i sin artikkel den 12. sept. bl. a. inn for en offentlig undersøkelse av samtlige «likvideringer» under krigen, og mener tydeligvis at vi nå etterpå skal foreta en revisjon av hvorvidt «henrettelsen» var berettiget eller ikke.

Jeg nærer ikke tvil om at man vil kunne komme til det resultat at enkelte av de «likviderte» i dag ikke ville bli idømt dødsstraff. Mulligens vil man også, skjønt jeg tviler på det, bringe på det rene at folk er blitt likvidert uten grunn. Hva skal imidlertid en slik undersøkelse tjene til? Er det meningen å trekke de «ansvarlige» for retten og granske dem etter den fredsvurdering vi i dag lar få innpass i hele vår rettsbevissthet? Jeg kan vanskelig innse at noen generell undersøkelse på dette felt kan ha noe annet formål. — Til takk for at de påtok seg bøddelens ubehagelige arbeid skal samtlige av de ansvarlige, i beste fall, bli offentlig samtaleemne, i verste fall måtte ta en rettssak med mistenkeliggjørelse av alle motiver og handlinger. Deres navn skal bli kjent og de skal for all framtid bli utsatt for represaller fra ennå desperate nazister. Og alt dette fordi der muligens har forekommet tilfelle som ikke står for en rettslig kritikk i dag. — Nei, la disse ting være gjemt og glemt i den utstrekning det er mulig! Offentlige undersøkelser har vi allerede nok av.

Dog er det ikke min mening at de pårørende skal være avskåret fra å få en likvidering belyst, hvis de mener der foreligger en feiltagelse. Men da får de gå den vanlige veien gjennom påtalemyndigheten, anmelde saken og få etterforskning satt i gang. Selvsagt får man da holde seg til de rene feiltagelser hvor f. eks. feil person er blitt likvidert, eller de pårørende mener beskyldningen for angiveri er grunnløs. At en angiver er blitt likvidert for forbrytelser som han i dag bare hadde fått fengsels-

straff for, er naturligvis ting man ikke kan trekke inn i denne forblindelse. Den gang var det krigens lov som talte, likvideringer var et nødvendig ledd i hjemmefrontens kamp mot angiverne, og noen gradering mellom disse var der liten eller ingen anledning til. Jeg tror da heller ikke at det er dr. Scharffenbergs mening å benekte berettigelsen av likvidering som kampvåpen. Deres preventive virkning var etter min mening iallfall uomtvistelig.

Hvis påtalemyndigheten, etter anmeldelse fra noen interessert, kommer til det resultat at likvidasjoner har vært en feil, må den ved en offentliggjørelse kunne renvaske den avdødes minne, og de pårørende bør få erstatning av det offentlige. Men selv ikke i disse tilfelle bør man uten videre gå til det skritt å reise tiltale mot dem som er «skyld» i feiltagelsen, selv om man med sikkerhet vet hvem disse er. Etter min oppfatning har nemlig hverken fornærmede eller offentligheten noe krav på å få offentliggjort alle detaljer om en likvidering som har vært foretatt i beviselig god tro. Kommer påtalemyndigheten til det resultat at intet offentlig hensyn tilsier tiltale, får også fornærmede og offentlighet la seg nøye med dette. Dr. Scharffenberg refererer riktignok til et tilfelle hvor en mann etter krigen har drept to tyskere og hvor han mener at påtalemyndigheten har misbrukt sin rett til å frafalle tiltale. Jeg tror dog at han ville erklære seg enig selv i dette resultat hvis alle opplysninger var tilgjengelige. (Jeg har forøvrig trodd at denne sak var noe av en «offentlig hemmelighet»). Utelukkende av denne grunn kan man dog ikke rokke ved påtalemyndighetenes lovfestede rett til å frafalle tiltale når den finner det opportunt, og noe direkte misbruk tror jeg ikke kan påvises.

Dr. Scharffenberg går også inn på spørsmålet om nødvendigheten av likvidering som måtte utsette gode nordmenn for fare for å bli skutt som gisler, f. eks. ved tilfel-

let «generalmajor» Martinsen. Også i disse tilfelle forlanger han en granskning. Til det er det bare å si at man alltid måtte gjøre regning med at gisler kunne bli skutt, enten det nå gjaldt sabotasje eller likvideringer. I dag kan man med letthet se at enkelte av disse ting hadde vært bedre ugjort, men den gang var det ikke fullt så lett. Ingen kunne forutse at Norge skulle bli fritt uten kamp, tvertimot gjorde de fleste aktive regning med harde kamper. Disse ville bli meget billigere når slike desperados som Martinsen var borte, og tyskernes transporter m. m. var vanskeliggjort som følge av sabotasje. Dertil kommer at hele hjemmefrontens aktive motstand ville blitt umuliggjort hvis vi skulle ha bøydd oss for tyskernes terror. Det var jo nettopp det de ønsket å oppnå gjennom skytningen av gislene.

De folk som den gang var nødsaget til å ta en avgjørelse i spørsmål hvor der kunne bli tale om represaller tok ganske sikkert tilbørlig hensyn til disse. Så de seg allikevel berettiget til å gå til aksjon er dette en vurderingssak som i dag vanskelig kan kritiseres, og enda mindre granskes. P. Munthe-Kaas.